

Heeft een insektenwerkgroep bestaansrecht?

Op de vertegenwoordigende vergadering van de K.N.N.V. die op 7 november 1970 te Utrecht is gehouden, werd naar aanleiding van het jaarverslag van het Hoofdbestuur 1969/1970 de vraag gesteld waarom, voor zover bekend, in geen enkele afdeling in ons land een actieve *insektenwerkgroep* bestaat.

Is er geen belangstelling voor insekten? Vinden wij de studie van of zelfs waarnemingen aan insekten te moeilijk of niet interessant genoeg? Dit laatste lijkt niet waarschijnlijk, gezien de artikelen over insekten die vrij regelmatig in 'Natura' verschijnen. Is het dan niet onjuist dat aan deze grootste diergroep door ons de minste aandacht wordt besteed?

Naar mijn mening moet deze laatste vraag bevestigend worden beantwoord.

Laten wij eens nagaan hoe wij onze drempelvrees kunnen overwinnen. Het is nl. de moeite waard dat natuurvrienden enige entomologische activiteiten ontplooiën. Misschien kunnen wij daarmee tot steun zijn voor andere beginners en ons zo mogelijk nuttig maken voor de systematische en toegepaste entomologische wetenschap. In het dierenrijk is de klasse der insekten zeer rijk vertegenwoordigd. Er zijn meer dan een miljoen soorten beschreven. In ons land houden zich naar schatting 30.000 soorten op.

De aarde wordt op efficiënte wijze door insekten bevolkt. Zij spelen een grote rol in het leven van de mens. Men behoeft meestal niet ver van huis te gaan om insekten te vinden. Zelfs onze kamerplanten zijn niet vrij van insekten (bladluizen). Maar ook in de voorraadkast kunnen zij de voorraden aantasten (bonekever) en zich daarin voortplanten (fig. 1).

Fig. 1
Tuinbonen, aangetast door bonekevers.

In bepaalde opzichten is de mens afhankelijk van insekten. Sommige van hen bestuiven onze vruchtbomen en brengen deze tot vruchtzetting. Andere dienen als voedsel voor vissen en vogels, die door de mens gegeten worden. Vele insektensoorten eisen van de mens een zware tol omdat zij fervente planteneters zijn of omdat zij geregeld de gezondheid van de mens belagen.

Een juiste naamgeving is van essentieel belang, omdat deze de sleutel is tot de wereldliteratuur. Is eenmaal vastgesteld met welke soort men in een bepaald geval te maken heeft, dan kan men zich de vraag stellen welke betekenis de gevonden soort heeft. Dit kan in vele gevallen in de handboeken over toegepaste entomologie worden opgezocht.

Blijkt de vondst een schadelijk insect te zijn, dan rijst de vraag hoe en wanneer dit insect bestreden dient te worden en bij welke dichtheid dit noodzakelijk is. Blijkt het echter een nuttig insect te zijn, dan kan men overwegen of de soort gespaard en op welke wijze zijn aanwezigheid bevorderd dient te worden.

Dank zij de kennis die men verwierf over de levenswijze van de malariamug, kon men de malariaziekte, die vroeger duizenden slachtoffers eiste, sterk intomen.

Door wisselteelt, verschuiving van zaai- en plantdata heeft men verscheidene plagen van landbouwgewassen teruggedrongen. Door het invoeren en kweken van nuttige insekten konden voor de mens schadelijke insekten worden ingetoomd. De relatie tussen plant en insect heeft de mens altijd geboeid. Met het bekende Verkade's Album 'De bloemen en haar vrienden' heeft Dr. Thijsse reeds in 1934 op een unieke wijze het publiek met deze relatie geconfronteerd.

Zonder direct het wetenschappelijke terrein van de systematicus of de toepassende entomoloog te betreden, kan de natuurliefhebber zich gemakkelijk op één of andere wijze met insekten bezig houden. Een greep uit de talrijke mogelijkheden volgt hieronder.

Men kan zich gaan toeleggen op het herkennen van zweefvliegen die veelvuldig op schermbloemen worden aangetroffen.

Ook wilde bijen lenen zich goed voor een studieobject. Wie iets gelezen heeft over het leven der mieren zal misschien een kunstnest van gips willen vervaardigen om zelf eens de levensverrichtingen van dit ijverige volkje gade te slaan.

Men kan insekten verzamelen om daarmee een kollektie op te bouwen. Indien dit met zorg gebeurt, draagt men een steentje bij aan de wetenschap der systematische entomologie. Beperking is om meer dan één reden noodzakelijk. Niemand kan nl. 30.000 soorten insekten tijdens zijn leven verzamelen en determineren.

Er zijn amateur-entomologen die prachtige vlinderverzamelingen in hun bezit hebben. Sommige beperken zich tot dagvlinders, anderen hebben zich met behulp van lichtbronnen speciaal op het vangen van nachtvlinders toegelegd (fig. 2).

Fig. 2
Voorjaarsnilen-nachtvinders (macrovinders).

Jonge natuurvrienden verzamelen graag kevers, zij beginnen veelal met de familie der boktorren die door de spectaculaire vormen nogal tot de verbeelding spreekt. Anderen interesseren zich in het bijzonder voor loopkevers. Soms wordt de specialisatie ver doorgevoerd. Ik kan mij b.v. voorstellen dat iemand 'slechts' kevers uit de groep van de Lieve Heersbeestjes (*Coccinellidae*) verzamelt. De determinatie is overigens al moeilijk genoeg als men bedenkt dat er van de algemeen voorkomende 'tweestippelige' een dertigtal verschillende vormen bestaan. Nederlandse soorten zijn met buitenlandse aan te vullen.

Men kan zelfs naar een kollektie streven die alle *Coccinellidae* van de wereld omvat. Op een dergelijke wijze hebben verscheidene amateurs uitnemende bijdragen geleverd aan de wetenschap.

Een enerverende hobby is het fotograferen van insecten, niet van dode, aangeprikte exemplaren, maar van het insect in zijn eigen milieu, op zijn voedselplant, tijdens zijn rooftocht of doodgraverswerk, tijdens zijn bruiloft e.d. Op deze wijze leert men niet alleen met zijn fototoestel, maar ook met insecten omgaan. Hoe verrassend is vaak het resultaat van een detailfoto, zoals b.v. in het oktobernummer 1970 op pag. 135 en 136 is te zien.

Een goede mogelijkheid voor beginners is het waarnemen, vangen en (laten) determineren van alle op één gewas voorkomende insecten, gedurende het gehele seizoen. Men kan daarvoor b.v. een appelboom kiezen of een beuk, een berk, een bremstruik, enz. Wie met de eik begint, heeft meteen een werkterrein voor jaren gekozen.

Het kweken van parasieten uit veelvoorkomende rupsen zoals spinselmotten - ringelrupsen - bastaardsatijnvlinder - koolwitje - satijnvlinder - plakker en dergelijke plaagveroorzakende insecten kan een bron van genoeg zijn en nuttig voor de wetenschap der epidemiologie (fig. 3).

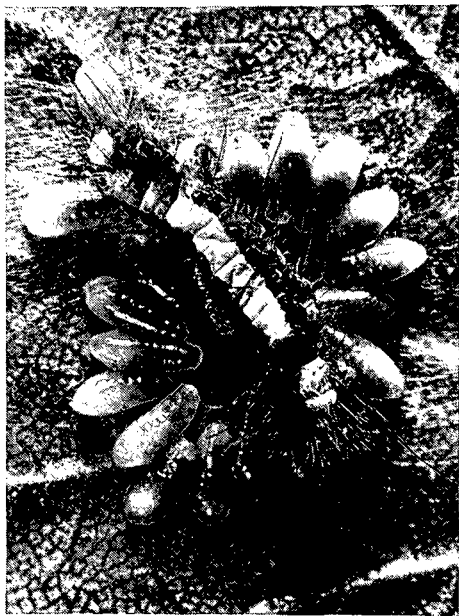

Fig. 3
Geparasiteerde rups van Psivlinder met sluipwesparlarven.

Het inventariseren van de insectenfauna in wegbermen is voor gevorderden een breed werkterrein, waarop nog vele nieuwe ontdekkingen mogelijk zijn.

Het bestuderen van de entomofauna van sloot en plas met betrekking tot de watervervuiling is thans aktueel.

Verder zijn bijv. te noemen:

- inventarisatie van enkele meer en meer verdwijnende soorten zoals b.v. veldkrekkel en mierenleeuw;

- inventarisatie van bepaalde blad-minerende insecten die gemakkelijk aan het vreetpatroon zijn te herkennen;

- het verzamelen van vreterij-beelden van hout- en schorskevers en het determineren van de veroorzakers (fig. 4);

- waarnemingen aan insecten op bespoten en onbespoten bomen (fruitinsekten);

- onderzoek naar de betekenis van kokerrupsen (o.a. Lariksmot);

- het verzamelen van gallen en galvormende insecten.

Resumerend kunnen wij vaststellen dat er voor de geïnteresseerde veel is te doen. Het zal de lezer tevens duidelijk zijn dat elk biotoop geschikt is voor het ontwikkelen van een entomologische hobby.

Ik hoop dat deze opsomming er toe zal bijdragen dat velen de drempelvrees voor het insectenrijk overwinnen.

Ik ben bereid belangstellende afdelingen breder voor te lichten. Met een keuze uit mijn omvangrijke diakollektie als prettig hulpmiddel wil ik desgevraagd mijn visie persoonlijk komen toelichten. Misschien dat op deze wijze er toch ergens een insectenwerkgroep van de K.N.N.V. van start zal gaan.

Adres van de schrijver:

Foto's: A. van Frankenbuijzen

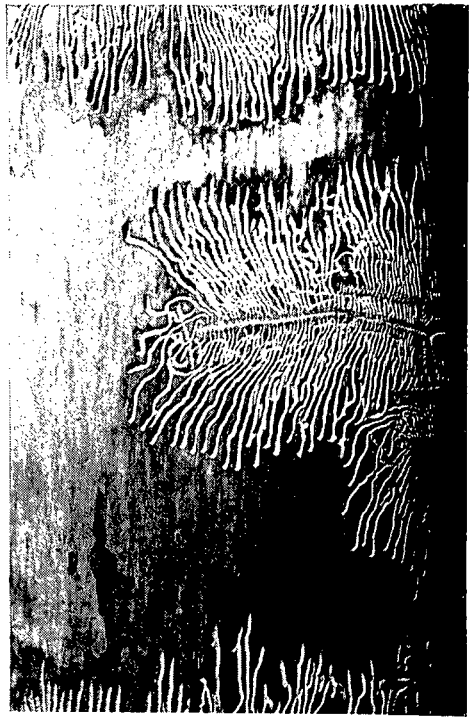

*Fig. 4
Appelspinkkever, gangenpatroon in appelstam.*

Vijftig jaar Amoeba

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Ned. Jeugdbond voor Natuurstudie is een speciaal nummer van het verenigingsorgaan 'Amoeba' verschenen. De oprichting van de N.J.N. heeft nog al wat voeten in de aarde gehad. De toenmalige Ned. Natuurhistorische Vereniging voelde meer voor jeugdclubs onder haar leiding dan voor een zelfstandige jeugdbond. Maar het is anders gelopen en achteraf is iedereen daar

toch wel tevreden mee geweest. Uit de N.J.N. zijn vele bekende biologen voortgekomen. In dit speciale nummer vindt men 50 jaar herinneringen en impressies, o.a. van Prof. Dr. J. Heijmans, J. Nijkamp, C. Sipkes en J. de Jong. Het speciale nummer is verkrijgbaar door storting van f 3,— op postrekening 23 30 40 ten name van N.J.N.-uitgever, Amsterdam. N.J.N.: nog vele jaren!

Natuurmonumenten heeft 100.000 leden

De Ver. tot Behoud van Natuurmonumenten groeit de laatste jaren gelukkig sterk. In 1965

was het ledental nog 50.000, thans heeft men het dubbele aantal bereikt.

KNNV-Vogelexcursie naar de Schotse Hooglanden, mei/juni

Wegens het zeer beperkte aantal deelnemers is deze tocht niet in de Kampkrant opgenomen. Er zijn nog enkele plaatsen open. Wie hiervoor be-

langstelling heeft, stelle zich in verbinding met Mej. L. C. C. van Deursen, Boldert 16, Geldrop, tel. 04903 - 54 64.